

svět by se vrátil do jakéhosi temného středověku. Druhý scénář operující s vítězstvím naděje by znamenal mír na Blízkém východě, reformu OSN, příklon Ruska k Západu, právní stát v Číně a přetvoření MERCOSUR v obdobu EU. Přestože Moisi upozorňuje, že tyto scénáře jsou spíše idealizovanou fikcí „toho, co by se mohlo stát“, je obtížné si některé z popisovaných skutečností realisticky představit v tak krátkém časovém úseku. Spíše než jako prognózu budoucího vývoje je potřeba je chápat jako varování a inspiraci.

Moisi píše přesvědčivým a čtivým způsobem o té oblasti mezinárodních vztahů, jež se až doposud zdráhala akademickým analýzám. Předkládané argumenty však někdy působí příliš obecně a zjednodušeně. V každém případě by Geopolitika emocí mohla posloužit jako materiál inspirující k debatám o potřebných změnách, kterými by prakticky všechny společnosti na světě měly projít. Jak autor varuje, „zachování současného světa tak, jak ho známe, si bude vyžadovat ode všech akceptování dalekosáhlých změn“. Západ se bude muset vyrovnat se sníženým statusem, Asie prosadit sociální spravedlnost a arabský svět vzít zodpovědnost za svůj osud do svých rukou. Bez pochopení emocí vlastních a emocí druhých to rozhodně bude velmi obtížné.

Libor Ott

Andreas M. Rauch, *Auslandseinsätze der Bundeswehr*. Baden-Baden: Nomos, 2006. 296 s. ISBN 3-8329-1599-0

Zahraniční mise vojáků Bundeswehru vyvolávají ve světě větší pozornost, než je tomu u ostatních států. SRN s ohledem na dědictví dvou světových válek musela překonat řadu nesnází a proměnit se, aby se už na počátku 60. let mohla aktivně angažovat na mezinárodní scéně nejprve na bázi humanitární pomoci a později na mírových misích OSN. Kniha Andrease M. Raucha se věnuje nejen tématu zahraničních misí Bundeswehru, ale pokouší se také vysvětlit specifické postavení SRN vůči ostatním zemím a roli historické odpovědnosti, která vždy ovlivnila všechna nasazení německé armády, a která zasahuje až do současnosti.

Historickou odpovědností SRN se autor zabývá v první části knihy a zaměřuje se éru německého císaře Viléma I. v letech 1870–1919, která byla charakteristická touhou po národní expanzi, egoismem a vojenským antagonismem, které ve svém důsledku vedly až k rozpoutání první světové války. Poučit se z tohoto konfliktu, tedy už nikdy více nevyvolat sebezničující válku, se ale nepodařilo ani Výmarské republice, která neodolala nástupu nacismu vedoucímu k rozpoutání druhé světové války. Dědictvím této válečné katastrofy jsou kromě viny za rozpoutání války zvláštní vztahy SRN k židovskému národu a její odpovědnost za stát Izrael. Německá zahraniční a bezpečnostní politika po roce 1949 byla určována historickou odpovědností, morálním závazkem zřeknutí se nacionalismu, územních zisků a snahou angažovat se jen v multilaterálním kontextu. Výjimku představuje možnost evakuačních a záchranných misí, které Bundeswehr mohl provádět i samostatně v případě ohrožení lidských životů. Zásadním poznatkem je, že se tyto evakuační a zahraniční mise z dlouhodobého hlediska staly průkopníkem pro pozdější vojenská nasazení německých jednotek v zahraničí: SRN si účastí na těchto misích získala uznání a respekt ve světě.

Až sjednocení Německa 1989/1990, změna politických podmínek a sebechápání občanů SRN ukončila období zdrženlivosti, formované neúplnou suverenitou země, rozdělením na dva státy a přítomnosti sovětských vojsk v NDR. Konflikty v Perském zálivu a na Balkáně vyvolaly otázku role německé zahraniční a bezpečnostní politiky, jejímž sporným bodem se staly zahraniční mise Bundeswehru. Diskutovalo se o nutné změně ústavy, která by angažovala německých vojáků na mezinárodních akcích povolila, ale urychlení vývoje zapříčinilo až zbrojní a obchodní embargo v červenci 1992 uvalené proti Jugoslávii. Kontroly dodržování embarga se ujala ZEU a NATO, jichž členem byla a je také SRN. Vzhledem k účasti na kontrole letového prostoru nad Bosnou a Hercegovinou a zmocnění pro sestřelení letadel narušujících tento prostor byli němečtí vojáci poprvé vystaveni riziku vojenského zapojení. Pod tlakem opozičních stran se vládě nakonec podařilo odsouhlasit tuto stěžejní otázku, ale sociální a svobodní demokraté podali stížnost k ústavnímu soudu. Ten 12. července 1994 zdůraznil právo na zapojení SRN do systému kolektivní bezpečnosti (do něhož zahrnul i NATO), jehož je SRN členem, a rozhodl o povinném souhlasu Spolkového sněmu při každém ozbrojeném nasazení Bundeswehru. Rozsudek interpretoval nasazení v Jugoslávii, Bosně a Hercegovině jako v souladu s ústavou a ukončil tak dlouholetou politickou konfrontaci.

Vzhledem k novým bezpečnostně-politickým výzvám bylo nutné redefinovat roli Bundeswehru, provést jeho reformu a zásadně vylepšit jeho nedostatečné financování. Tímto směrem se vydaly tzv. *Stoltenbergův dokument* z roku 1992, Bílá kniha z roku 1994 a reformní úsilí spolkového ministra obrany Petra Strucka. Podle jeho nových bezpečnostně politických směrnic z roku 2003 se Bundeswehr může podílet na ozbrojených operacích v zahraničí jen v rámci OSN, NATO a EU. Hlavním úkolem je potírání konfliktů, politických krizí a boj proti mezinárodnímu terorismu. *Nová koncepce pro Bundeswehr a vládní prohlášení o reformě Bundeswehru* z března 2004 už odstartovaly radikální reformu ozbrojených sil.

V třetí části knihy se autor zabývá konflikty v 90. letech a na počátku nového tisíciletí, do kterých se SRN významnou měrou zapojila. V první řadě se jedná o první válku v Iráku. SRN se vzhledem ke své vojenské neúčasti ocitla pod tlakem mezinárodní kritiky a reagovala na ni tzv. „diplomacii šekové knížky“. Účast Bundeswehru v misi OSN v Kambodži v letech 1992 a 1993 byla přelomová tím, že se němečtí vojáci poprvé v dějinách SRN zúčastnili zahraniční mise jako dlouhodobá a integrální část operace OSN na podporu míru, zvýšili tak význam své země pro OSN a prokázali výkonnost německého personálu. Při konfliktu v Bosně a Hercegovině se SRN rozloučila s „diplomacii šekové knížky“ a poprvé se stala součástí operace NATO na základě uplatnění principu „out of area“, tj. mimo území Severoatlantické aliance. Podle Raucha tak SRN vstoupila do klíčové fáze „normalizačního procesu“ své bezpečnostní politiky a přeorientovala se na novou roli Německa ve světě, jejího poslání a na zaměření nových struktur Bundeswehru.

Při konfliktu v Kosovu 1998 se SRN vyznamenala zřízením uprchlických táborů v Makedonii a aktivní rolí na konferenci v Rambouillet. Vydařenou misi a důkazem politiky správné cesty, tj. využití multilateralismu jako prostředku zahraniční politiky vhodného pro prosazování zájmů SRN, bylo nasazení neozbrojených vojenských zdravotníků a po-

zorovatelů v Gruzii 1994. Závěr kapitoly pojednává o konfliktech v Afghánistánu a Iráku v rámci operace „Trvalá svoboda“. V afghánské otázce se Německo angažovalo uspořádáním Petersbergské konference v Bonnu na konci 2001, jejímž hlavním výsledkem bylo zřízení mezinárodní brigády ISAF s mandátem NATO v poválečném Afghánistánu. Do té se SRN zapojila značným kontingentem vojáků a činností tzv. provinčních rekonstrukčních týmů se podílí na obnově infrastruktury válkou zpusťované země.

V poslední části knihy autor popisuje pozitivní vliv vojenských kněžů na psychiku vojáků a extrémní poměry, kterým jsou vojáci během nasazení vystaveni. Dále Rauch vysvětluje moderní koncepci *CIMIC* (*Civil-Military Co-operation*), která od 1992 klade větší důraz na civilní komponenty během zahraničních misí, urychluje tak vývoj krizového managementu, zprostředkovává lepší kontakt mezi externími vojenskými silami na jedné straně a obyvatelstvem a civilními úřady v zemi na straně druhé. V konečném efektu tak přispívá k lepšímu výsledku zahraniční mise.

Publikace Andrease Raucha pojednává o vývoji německých ozbrojených sil poválečné SRN, o potížích při jejich zapojení v rámci mezinárodních akcí, problémech spojených s novou interpretací ústavy, politickými rozepřemi a reformou německých ozbrojených sil. Kniha shrnuje všechny zahraniční humanitární a vojenské akce poválečné SRN a klade hlavní důraz na zásadní změny při formování zahraniční a bezpečnostní politiky státu stále zatíženého historickou vinou. Kniha je doplněna obsáhlým poznámkovým aparátem a různými tabulkami.

Pavel Dvořák

Stephen F. Szabo, **Parting Ways: The Crisis in German-American Relations**. Washington D.C.: Brookings Institution Press, 2004. ISBN 978-0815782446

Ve dnech bezprostředně následujících tragickému 11. září 2001 ujišťoval kancléř Gerhard Schröder své americké protějšky o plné oddanosti německé politiky a Němců Spojeným státům. Přesto stály v tomto momentě vztahy obou států před obdobím prudkého ochlazení – německo-americké „roztržky“, jež neměla v poválečných dějinách obdoby. Vrcholem tohoto vývoje byla Schröderova předvolební kampaň v roce 2002 a americké rozhodnutí zahájit válku v Iráku bez ohledu na negativní stanovisko části evropských spojenců v čele s Francií a právě Spolkovou republikou. Stephen Szabo, americký odborník na transatlantické vztahy se specializací na Německo, předkládá čtenářům analýzu tohoto bezprecedentního vývoje německo-amerických vztahů z pozice roku 2004.

Svou analýzu autor rozdělil do sedmi kapitol, v nichž se postupně vypořádává s příčinami roztržky a jejím vlastním průběhem. Knihu pak zakončuje skicou dalšího vývoje problematiky s určením podmínek pro znovunalezení modu vivendi ve vzájemných vztazích. Kladem tohoto představení problému je jeho důsledné zařazení do kontextu mezinárodní politiky a zdůraznění proměn mezinárodního klimatu ve světové zahraniční a bezpečnostní politice po konci studené války, zejména v souvislosti s nástupem hrozby globálního teroru symbolizovaného právě 11. zářím 2001.